

Міністерство освіти і науки України
Інститут спеціальної педагогіки НАПН України

**НАВЧАЛЬНІ ПРОГРАМИ ДЛЯ 5-9 (10) КЛАСІВ
СПЕЦІАЛЬНИХ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ
ЗАКЛАДІВ ДЛЯ ДІТЕЙ ЗІ ЗНИЖЕНИМ СЛУХОМ**

Історія України. Вступ до історії

5 клас

Укладач: Литвинова В.В., старший науковий співробітник лабораторії сурдопедагогіки Інституту спеціальної педагогіки НАПН України

Київ – 2014

Навчальні програми

для 5-9 (10) класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів

для дітей зі зниженим слухом

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ ВСТУП ДО ІСТОРІЇ

5-й клас

Курс *Вступ до історії* у 5 класі є пропедевтичним, що й визначає його місце в системі шкільних історичних курсів та з-поміж інших навчальних дисциплін, а також початковість, елементарність його змістової частини й тих вимог, що їх висувають до знань та умінь учнів. Укладено цю програму на основі проекту програм масової загальноосвітньої школи.¹

Головною метою курсу є підготовка учнів до успішного опанування систематичних курсів історії України та всесвітньої історії, прищеплення інтересу до історії, вивчення знань у наступних класах через формування в них початкових уявлень про історію як науку та про історію України як складову світової історії, елементарних вмінь з історії; засвоєння лексичних знань історичної термінології; поглиблення загальних дидактичних вмінь, необхідних для успішного засвоєння історичної інформації в подальшому; збудженням захоплення минулим України.

Зміст курсу ґрунтується на таких засадах:

- забезпечення формування елементарних уявлень про історію як науку, відмінну від інших своїм предметом, категоріальним апаратом та методологією;
- забезпечення розвитку загальнодидактичних та спеціальних умінь, важливих для навчання історії;
- використання матеріалу з історії України при ознайомленні з найяскравішими сторінками вітчизняної історії та її найвизначнішими діячами;
- збереження хронологічної послідовності викладу як передумови засвоєння на емпіричному рівні логіки історичного процесу;
- послідовне втілення загальнолюдських цінностей;
- врахування корекційної спрямованості та вікових особливостей.

Програма курсу передбачає уроки тематичного оцінювання навчальних досягнень учнів. Якщо для систематичних курсів з історії в основу результативної частини покладено знання учнів та сформовані вміння, то історична пропедевтика націлена передусім на початкові знання, елементарні уявлення та найпростіші вміння. Історичні знання п'ятикласників можна характеризувати як фрагментарні, початкові. Відповідно, їхні навчальні досягнення мають елементарний рівень і більш практичну спрямованість, пов'язані в основному з умінями читати й розуміти адаптований історичний текст, можливістю передавати зміст текстів усно (словесною, жестовою, дактильною мовами),

---

¹ автор О.І. Пометун.

працювати з історичними ілюстраціями, адаптованою історичною картою та стрічкою часу.

Вступ до історії
5-й клас

1 година на тиждень – 35 годин на рік

№ п/п	К – Во Ча сов	Зміст	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
1	1	<p>ВСТУП</p> <p>Ознайомлення учнів із завданнями і структурою курсу та підручника. Історія як навчальний предмет і наука. Історія України — складова всесвітньої історії.</p>	<p>Учень:</p> <p><i>користується</i> підручником (орієнтується в його структурі, користується методичним апаратом тощо); <i>застосовує та розуміє</i> поняття «історія», «дата», «подія»; <i>користується</i> індивідуальним звукопідсилюючим апаратом, може продактувати і проговорює слова – історичні терміни.</p>
2	5	<p>Тема 1. ЗНАЙОМСТВО З ІСТОРІЄЮ</p> <p>Відлік часу в історії. Ознайомлення з історичною картою. Історичні джерела. Речові джерела. Археологія. Археологія про життя найдавніших людей. Речові пам’ятки трипільців. Історичні заповідники та музеї.</p> <p>Писемність та усна народна творчість як джерело історичних відомостей. Архіви. Нумізмати́ка, сфрагі́стика та геральдика в історичній науці. Тризуб. Золота пектораль та найвидатніші скіфські пам’ятки. Археологи про грецькі міста-держави на території України. Імена та назви. Легенди про походження</p>	<p>Учень:</p> <p><i>розрізняє</i> чому карта – історична, може показати умовні позначки на історичній карті.</p> <p><i>Знаходить</i> на карті відповідь на запитання вчителя.</p> <p><i>Креслить</i> лінію часу та позначає на ній запропоновані дати.</p> <p><i>Співвідносить</i> рік зі століттям.</p> <p><i>Розуміє і за допомогою вчителя може коротко пояснити (словесно, дактильно жестово – як допоміжний засіб), як відбувається</i> відлік часу в історії, звідки історики довідуються про минулі часі; про давнє походження тризуба; про давність етноніма “Україна”.</p> <p><i>Читає (словесно, дактилює, та при необхідності співвідносить слово з жестом) та при поясненні незрозумілих слів, словосполучень усвідомлює,</i></p>

		<p>географічних назв (на матеріалі історії рідного краю). Давні слов'яни. Історики про походження українського народу. Легенда про походження Києва. Наш край.</p> <p>Узагальнення Тематичне оцінювання</p> <p>1 Тема 2. КНЯЖА РУСЬ-УКРАЇНА</p> <p>1 Київська Русь. Давні літописи про перших князів Київської держави та походження назви “Русь”. Повість минулих літ.</p> <p>6 Київська держава часів Володимира Великого та Ярослава Мудрого. Літописець про запровадження християнства. Софійський собор, Києво-Печерська Лавра — символи Київської Русі. Пам'ятки книгописання. Руська Правда. Письмові згадки про школи Київської Русі. Боротьба Київської Русі з кочовиками. Володимир Мономах. “Повчання дітям”.</p> <p>Київська Русь і монголо-татарська навала. Археологічні знахідки та літописи про боротьбу з монголами та монгольське ярмо.</p> <p>Галицько-Волинська держава. Данило Романович.</p> <p>Українські землі у складі Великого князівства Литовського.</p> <p>Люблінська унія та її наслідки. Василь-Костянтин Острозький.</p> <p>Наш край.</p>	<p>адаптований історичний текст, знаходить у ньому історичну інформацію. Має уявлення про художньо-образний та науково-популярний історичний тексти.</p> <p>Знаходить у тексті відповіді на запитання.</p> <p>Знає такі поняття, як «хронологія», «літочислення», «археологія», «музей», «архів», «нумізматика», «геральдика», походження назв: «Україна», «Київ».</p> <p>Учень: знаходить на карті місця найвизначніших подій доби, територію Гетьманщини.</p> <p>Визначає тривалість подій, складає елементарні хронологічні таблиці. Називає (словесно, дактильно) найвизначніші події та найвидатніших діячів козацької доби.</p> <p>Наводить приклади (словесно, дактильно) найвідоміших культурних пам'яток.</p> <p>Стисло розповідає (словесно, дактильно) про історичні постаті, використовуючи текст.</p> <p>Розповідає (словесно, дактильно та з допомогою жестів) про події та постаті.</p> <p>Розповідає (словесно, дактильно та з допомогою жестів) про кілька (на вибір) пам'яток козацької доби.</p> <p>Приблизно переказує (словесно, дактильно) науково-популярний текст, вибудовуючи відповідь на питання.</p> <p>За текстом складає план (усно, письмово) перебігу подій.</p> <p>З допомогою вчителя моделює (усно, письмово) елементарну белетризовану ситуацію, змінюючи особу оповідача, додаючи нових героїв, тощо.</p> <p>Складає словник історизмів, витлумачує їх на основі тексту і розповіді вчителя.</p> <p>Визначає належність зображених на ілюстраціях історичних пам'яток</p>
--	--	--	---

		<p>Узагальнення Тематичне оцінювання</p> <p>Тема 3. КОЗАЦЬКА УКРАЇНА Виникнення українського козацтва та Запорізької Січі. Побут, звичаї козацького товариства в літературі. Запорізька Січ — козацька республіка. Козацькі клейноди як пам'ятки історії.</p> <p>1 1 6</p> <p>Доба героїчних походів. Гетьман Петро Конашевич-Сагайдачний.</p> <p>Національно-визвольна війна українського народу середини XVII ст. Історичні джерела про гетьмана Б. Хмельницького та Українську козацьку державу. Українсько-московський договір 1654 року.</p> <p>Українська козацька держава другої половини XVII ст. Література та письмові джерела про І. Мазепу.</p> <p>Боротьба козацької старшини за відновлення державних прав України. П. Полуботок, гетьмани, ліквідація української козацької держави та зруйнування Січі в історичних джерелах. Кошовий отаман П. Калнишевський в усній народній творчості.</p> <p>Свідчення про поширення освіти та навчання у братських школах. Києво-Могилянська академія. Найвидатніші митці української культури XVIII</p>	<p>до козацької доби.. <i>Вчиться з допомогою вчителя порівнювати(словесно, дактильно) (за запропонованими вчителем лініями порівняння) історичні факти та події.</i> <i>Володіє поняттями: «козак», «рада», «республіка», «символи республіки».</i> <i>«Повстання», «війна», «національно-визвольна війна», «національний, соціальний, релігійний гніт». «Кріпацтво».</i></p> <p>Учень: <i>знаходить на карті місця найвизначніших подій доби, територію Гетьманщини.</i> <i>Визначає тривалість подій, складає елементарні хронологічні таблиці.</i> <i>Називає (словесно, дактильно) найвизначніші події та найвидатніших діячів козацької доби.</i> <i>Наводить приклади (словесно, дактильно) найвідоміших культурних пам'яток.</i> <i>Стисло розповідає (словесною, дактильною, жестовою мовами) про історичні постаті, використовуючи текст.</i> <i>Розповідає (словесною, дактильною, жестовою мовами) про події та постаті.</i> <i>Розповідає (словесно, дактильно)про кілька (на вибір) пам'яток козацької доби.</i> <i>Приблизно переказує (словесною, дактильною, жестовою мовами) науково-популярний текст, вибудовуючи відповідь на питання.</i> <i>За текстом складає план перебігу подій.</i> <i>З допомогою вчителя моделює (словесною, дактильною, жестовою мовами) елементарну белетризовану ситуацію, змінюючи особу оповідача, додаючи нових героїв, тощо.</i> <i>Складає (письмово) словник історизмів, витлумачує їх на основі тексту і розповіді вчителя.</i></p>
--	--	--	--

5	1 1 7	<p>ст. Г. Сковорода. Наш край.</p> <p>Узагальнення Тематичне оцінювання</p> <p>Тема 4. УКРАЇНА В ХІХ—ХХ ст. Українські землі під владою Російської та Австрійської імперій. Освіта. Університети. І. Котляревський, Т. Шевченко. “Руська трійця”. В. Антонович, І. Франко, Леся Українка в національно-культурному житті другої половини ХІХ — поч. ХХ ст. Меценатство.</p> <p>1 Україна у Першій світовій війні. Пісні українських січових стрільців.</p> <p>1 Відродження Української держави в 1917—1920 рр., Центральна Рада. М. Грушевський.</p> <p>7 Свідчення про встановлення більшовицької влади в Україні. Україна в СРСР. Індустріалізація та колгоспна система. Голодомор 1932—1933 років. Велика Вітчизняна війна (1941—1945 рр.) — основна складова Другої світової війни. Кіно- та фотодокументи про війну. Свідчення про життя населення України в роки окупації (за матеріалами історії рідного краю). Партизанський рух. Визволення України. Пам’ятники героям боротьби та жертвам війни (за матеріалами історії рідного краю). Нагороди ветеранів Великої Вітчизняної війни. Відбудова. Україна у 50—80-ті роки ХХ століття.</p>	<p><i>Визначає належність зображених на ілюстраціях історичних пам’яток до козацької доби..</i> <i>Вчиться з допомогою вчителя порівнювати (словесно, дактильно) (за запропонованими вчителем лініями порівняння) історичні факти та події.</i> <i>Володіє поняттями: «козак», «рада», «республіка», «символи республіки».</i> <i>«Повстання», «війна», «національно-визвольна війна», «національний, соціальний, релігійний гніт». «Кріпацтво».</i></p> <p>Учень: <i>Показує на карті територію України, області, найбільші міста. Формулює (словесно) запитання до історичної карти. Коротко переказує (словесною, дактильною, жестовою мовами) адаптований історичний текст за планом, вживаючи історизми. Встановлює (усно, письмово) хронологічну послідовність 2—3 історичних подій. Називає (словесною, дактильною, жестовою мовами) найважливіші події та найвизначніші постаті. Вибирає (з переліку) пов’язані події (факти). Разом з вчителем складає (письмово) короткий план розповіді про подію. Формулює (словесно) короткі запитання про історичні події та постаті. Ділиться враженнями (словесною, дактильною, жестовою мовами) щодо історичних подій та постатей. Визначає (усно) історичне тло в художніх оповіданнях на історичну тематику. Дає відповідь (словесно). на історичне питання (за текстом підручника). Наводить приклади (словесною, дактильною, жестовою мовами)</i></p>
---	-------------	--	---

	<p>Завершення формування території сучасної України. Досягнення і проблеми. Уроки Чорнобильської трагедії. Освіта. Наука. Культура. Наш край.</p> <p>Узагальнення</p> <p>Тема 5. УКРАЇНА СУЧАСНА Розпад СРСР. Незалежність України. Конституція України як основний закон держави. Територія, населення та національний склад, найбільші міста. Державні символи України. Сучасна Україна у Європі та світі.</p>	<p>участі своїх родичів у важливих подіях ХХ ст. <i>Знає і показує на карті:</i> Правобережжя, Лівобережжя, Слобожанщину і Південну Україну. <i>Володіє поняттями:</i> «визвольний рух», «партія», «Українська Центральна Рада», «Українська Народна Республіка», «революція», «Соборна Україна». «Індустріалізація», «колгосп». «Перша світова війна», «Друга світова війна», «Вітчизняна війна», «окупація», «терор», «Перемога», «нагорода».</p>
6	<p>1 Тематичне оцінювання до тем 4 та 5</p> <p>1 Підсумкове узагальнення</p> <p>1</p> <p>1</p>	<p>Учень: <i>показує</i> на карті територію України після відновлення її незалежності у 1991 р. <i>Встановлює</i> хронологічну послідовність прийняття найважливіших державотворчих документів. <i>Вибирає</i> (з переліку) пов'язані події (факти). <i>Складає (словесною, дактильною, жестовою мовами) коротку розповідь</i> на основі розповідей родичів про їхній внесок у будівництво заможної демократичної України. <i>Наводить приклади (словесною, дактильною, жестовою мовами)</i> зі сфери науки, спорту, культури, де Україна має здобутки світового рівня. <i>Розуміє поняття, знає значення слів:</i> «День незалежності», «референдум», «Президент», «Верховна Рада».</p>

Корекційно-розвивальна лінія

Одним з найважливіших завдань навчальних закладів для дітей з порушенням слуху є формування слухо-зорового сприймання мови людей, що їх оточують. Для того щоб реалізувати це завдання необхідно посилити слуховий компонент у слухо-зоровому сприйманні мови. Це повинно здійснюватися насамперед під час проведення уроку. Саме вчитель сприяє і дозує на уроці роботу з розвитку слухового сприймання та читання з губ.

Нову термінологію для слабочуючих учнів в деяких найбільш складних випадках можна подавати у вигляді жестової та дактильної мови. Це можна робити для більш швидкого (за необхідністю) розуміння учнями понять та засвоєння ними складу самого слова.

Не менш важливим завданням в школі для слабочуючих дітей є і контроль за вимовою учнів. Дуже важливо слідкувати за правильною побудовою речень учнями, від того залежить вся система спілкування між учнями, вчителем і взагалі спілкування з оточуючими. Лише в деяких найбільш складних випадках для спілкування вчитель та учні можуть використовувати жестову мову. Краще коли допоміжною мовою виступає дактиль, а не жести. Дактильна мова допомагає учню зробити аналіз самого слова, а відтак учню легше буде прослідкувати за промовлянням звуків у цьому слові, і також він зможе правильно його написати.

Укладач: В.В.Литвинова старший науковий співробітник лабораторії сурдопедагогіки Інституту спеціальної педагогіки НАПН України.